

Årsmelding Møre og Romsdal Sau og Geit 2009

Årsmelding Møre og Romsdal Sau og Geit. Året 2009.

Innhald:

Helsing frå Leiaren	side 2
Innkalling og program for Årsmøtet	3
Styret si årsmelding	6
Tillitsvalde	9
Adresseliste lokallagsleiarar	10
Medlemstal	
Samandrag årsmeldingar lokallag	12
Lokallagsleiarar	14
Rekneskap og budsjett	15
Årsrapport Saueavl Region Midt	18
Tap av sau-Rowilt	22
Statusrapp Flått	26
Organisert beitebruk	27
Tal frå geitekontrollen	29
Geit i vekst	34
Møre og Romsdal Gjetarhund	35
Beste vær, bukk og gjetarhundekvipasje	36
Valnemda sine framlegg	37

NB: Sidetalet er kun retningsgjevande.

Helsing frå leiaren

Kjære saue- og geitebønder i Møre og Romsdal.

Då er det gått eit år sidan eg tok over leiarvervet i fylke, eit år utan dei store hendingane, men for den enkelte småfebonden mange utfordringar på godt og vondt.

Når eg ser ut av stovevindauget mitt der eg set å skriv til dokke, ser eg sola glitra i fjorden under meg og det skin så fint i dei kvitklede høge fjelltoppane rundt fjorden. I desse fjella haustar sauene og lamma si føde gjennom sommarhalvåret. Bøndene i mitt nærrområde er så heldige at vi ikkje har dei store rovdyrtapa og kan mest sannsynleg derfor sjå ein ny beitesesong lyst i møte. Slik er det ikkje for alle våre medlemmar, mange slit med store tap og fleire velg derfor å gi seg med beitedyr. I dag hørde eg på radioen at det vart felt berre tre jervar av ein kvote på sju i vårt fylke. To vart felt på Nordmøre og ein på Sunnmøre. Totalt i landet var det gitt løyve på 102 jervar av desse blei 48 felte. Det seier seg sjølv at det er eit for lite uttak, og at neste beitesesong ikkje vil bli like enkel for alle.

I 2009 har det vore forskjellige aktivitetar som styret har teke del i. Vi har helde fram med kurset for nye sauebønder, men berre ei helg dette året som var siste helga i mars i Ørsta. Vi har fått gode tilbakemeldingar på dette opplegget og bør prøve å få vidareført kurset. Det er godt å sjå at det stadig er nye som startar opp med småfe.

Midnorsk kompetansesenter vart starta opp i 2009, under paraplyen til Norsk sau og geit. Nestleiar Sissel Ramsøy har delteke på to møter i styringsgruppa. Då prosjektleiaren har trekt seg frå stillinga, er styringsgruppa no i gong med å legge ein ny strategi. Der prosjektplanane må justerast og at NSG sentralt tek ansvaret for oppbygginga og tilrettelegging av kunnskapsdata. Dei fylka som er med, er begge Trøndelagsfylka, Hedemark, Oppland og Møre og Romsdal.

Så er Møre og Romsdal gjetarhundlag danna og konstituert seg, dei hadde sitt første årsmøte på Vestnes den 5. februar. Dei har også fått ei flott heimeside som er verd å klikke seg inn på. Fylkeslaget har også fått heimesida si oppdatert slik at det no skal vere lett for den enkelte å finne fram. Vi har den same redaktøren på heimesidene, tusen takk til Andor Bjørke som gjer ein framifrå jobb.

I sommar fekk eg telefon frå Isfjorden sau og geit, der det vart spørsmål om fylkeslaget ville vere med på ein søknad for å få NM i saueklipping og ullhandtering lagt til Rauma i 2010. Eg møtte på eit møte på Åndalsnes i begynnelsen av juni der vi sende inn ein søknad. I september vart det avgjort at NM skulle vere på Åndalsnes i regi av Isfjorden sau og geit. Det er første gongen dette arrangementet er lagt til Møre og Romsdal. Gratulerer til Isfjorden sau og geit.

I oktober var vi inviterte på leiarsamling til Sogn og Fjordane, kjempeflott opplegg. Berre så synd at ikkje fleire av lokallaga valgte å vere med oss. Vi hadde ei utruleg flott omvisning i Nordfjord der vi besøkte både tobeinte og firbeinte og vi fekk i tillegg bruke våre eigne bein med ein tur opp til Briksdalsbreen. Lærerikt organisasjonskurs hadde vi og. Tusen takk for eit flott opplegg. Om skal vi føre tradisjonen vidare så er det vår tur å invitere Sogn og Fjordane hit til hausten 2010.

Leiaren har vore på to forskjellige geitemøter i 2009. I august var det eit landsdekkande møte på Beitostølen med rundt 200 deltakarar, dette må nok vere ny rekord. I november var det eit møte på Skei i regi av Geit i vekst, begge møta ga oss deltakarane ny motivasjon i tillegg til at det er veldig mykje sosialt.

So må eg få med at vi har fått noken ”nye” tillitsvalgte i representantskapet til NSG. Astrid Trondstad Dyrkorn, direktevalgt geiterepresentant og Svein Skjølsvoll varaordførar i Rådet. Lykke til begge to.

Til slutt så vil eg seie at eg møter mykje positive bønder på mi ferd, kanskje dette kjem av at eg tenkjer positivt sjølv. Det er ein travel jobb å vere bonde, men den gir mykje tilbake og det er vel derfor at vi blir i yrket sjølv om økonomien kunne vore betre.

Dei siste månadane har eg sjølv vore bonde på heiltid, vi er midt oppe i ein saneringsprosess. Dette betyr at vi i tillegg til ein fjøs med mjelkegeitene må ha ein tilleggsfjøs for alle kjea. Arbeidskrevjande men lærerikt.

Så gjenstår det berre å håpe på at vi vil få eit godt landbruksoppgjær, slik at vi kan forsette å få nye og friske krefter etter oss.

OG Å VERE OPPTIMISTAR OG SJÅ FRAMTIDA LYST I MØTE !!

Helsing

Inger-Johanne Tafjord

Nyvald leiar 2009 Inger Johanne Tafjord imellom avtroppande leiar Magnus Skjerdal og styremedlem Olav Sørstrand

Innkalling til Årsmøte i Møre og Romsdal Sau og Geit.

På Hotel Union Geiranger 27-28.februar 2010 kl 11.00

Endå eit år er gått og det er tid for eit nytt årsmøte. Denne gongen på Sunnmøre eller nærare bestemt hotell Union i Geiranger.

I fjor hadde me mellom andre Yngve Rekdal frå Skog og Land som snakka om utmarksbeite. Dette vart godt motteke og tilbakemeldingane var at dette måtte me ta opp på eit breiare plan,- gjerne med kommunepolitikarar og andre politikarar til stade.

Vi har i år difor invitert Yngve Rekdal på nytt og i tillegg invitert Ordførarane og nærings sjefane (el Jordbrukssjefane) i alle kommunane i Møre og Romsdal.

På Årsmøtet i NSG i 2009 vart det teke til orde for eit meir samordna strategi for arbeidet mot rovdyr. Det vart då oppnemnt ei aksjonsgruppe som skulle lage ein plan for dette.

Ofte er det slik at oppnemning av nemnder fører til at ingen ting vert gjort. I dette tilfellet har det motsette skjedd: Nemnda har arbeidd med ekspressfart og har lagt fram ein 20-siders aksjonsplan som fortel kva NSG, fylkeslaga og lokallaga kan gjere for å gjere kampen mot rovdyr meir effektiv.

Begge desse to emna handlar om bruken av utmarksbeite og me fann det naturleg å knyta dette saman til eit seminar der me altså tek føre oss:

- 1. Handlingsplan mot rovvilt. Kva kan gjerast?**
- 2. Utmarksbeite i framtida. Verdien av ulike utmarksbeite, bruken og stell av utmarksbeite i framtida.**

Det er satt av 3 timar til dette på laurdagen.

Kurs i Organisasjonsarbeid høyrer kjedeleg ut, men kan vere sær spennande. Kor spennande det er kjem mykje an på den som held kurset.

For å sikre eit spennande kurs har me hanka inn tidlegare rådsordførar i NSG Vivi Lindholm. Vi som har høyrte ho før, høyrer gjerne på ein gong til.

Det er sett av 2,5 timar til dette på laurdagen.

Søndagen går med til årsmøtesaker.

Ein ting må de ha med framlegg om: Krav som me skal fremje under jordbrukstingane.

Det vil under årsmøtet verte ein kort seanse om dette. Me har framlegg sjølve, men vil gjerne ha fleire.

Også ting som bør endrast i NSG må kome fram.

Program:

Laurdag 27.febr.

11.00-12.00 Lunsj

12.00-13.30 Handlingsplan mot rovvilt. Ove Ommundsen styreleiar i NSG

13.30-15.00 Utmarksbeite i framtida v Yngve Rekdal i selskapet Skog og Land

15.00-15.30 Kaffi med noko attåt

15.30-18.00 Organisasjonskurs v Vivi Lindholm NSG Pausar vert lagt inn.

18.15-18.45 Gjensidige nytt v Knut Øygard

20.00 Middag og utdelingar.

22.30 - Ja ikkje veit vi. Der er vel nokon som spelar til dans?

Søndag 28.febr.

09.00 Opprop

09.15-09.30 Leiaren sin tale.

09.30 – 10.45 Gjennomgang og godkjenning av årsmeldinga.

10.45-11.00 kaffi med noko attåt

11.00-11.45 Rekneskap og budsjett

12.00-12.30 Valg

12.30-13.30 Innlegg frå organisasjonane Nortura, Tine og Geit i vekst.

13.30 Lunsj og heimreise.

Årsmeldingar frå laga: Her vil me ha ei loddtrekning mellom dei laga som har hatt årsmøte og sendt inn årsmelding. Gevinsten er gratis opphald for ein utsending til leiarmøte til hausten. **Så hald årsmøte, send inn årsmelding og det kan bli stoore pengar å spare.**

Vi vil gjerne ha tilbakemelding frå alle laga, også dei som ikkje kan kome på årsmøtet.

Innan 15.febr.

Tilbakemeldinga til: Inger Johanne: i-johanne@c2i.net tlf 97572130

eller Magnus: magnus.skjerdal@tussa.com tlf 95796762

Vi vert svært glade for alle som kjem. På hotellet er det tilbod også for dei som ikkje skal på møtet.

Pris: kr 1550,- pr. person i standard doble rom, pr. døgn

kr 1750,- pr. person i standard enkle rom, pr. døgn

Stor frukostbuffet søndag

Lunsj laurdag og søndag

Middag laurdag

Trådlaust nettverk tilgjengeleg på heile huset

Inngang Union Bad som har innandørs symjebasseng, utandørs terapibasseng, sauna med utsikt og treningsrom.

Vel møtt.

Helsing Møre og Romsdal Sau og Geit

Inger Johanne Tafjord –leiar

Magnus Skjerdal –sekr.

Styret si årsmelding.

1 Styremøter. Styret har hatt 5 styremøter og handsama 20 saker.

Referat frå styremøta ligg på heimesida.

Styret utan Sidsel Ramsøy som ikkje kunne kome på årsmøtet og styremøtet 1.vara Asrtid Dyrkorn Tronstad møtte istaden

2 Kurs for nye sauebønder. Me har hatt eit slikt kurs i 2009. Kurset var i Ørsta og kursleiar var Odd Bjarne Bjørdal.

3. Leiar møte.

I fjor (2008) hadde me Sogn og Fj Sau og Geit på vitjing til oss. I år (2009) var det vår tur til å vitje dei. Turen gjekk til Eid, vidare til Selje og tilbake til Stryn der me hadde base. På laurdagen gjekk turen til Oldedalen, der me var oppe til Brikdalsbreen, innom Myklebust og kona og såg på ei av dei første sanerte geitebesetningane i landet, vidare hadde me ei ugløymeleg lunch hjå før me retunerte til Stryn. Ein fin tur. Likevel,- det ser ut til at dette med å reise til eit anna fylke krev mykje tid og er vanskeleg å få til for dei som bur i "hin" enden av fylket. Det var dårleg oppmøte frå Møre og Romsdal.

Det er lagt ut to ulike referat frå denne samlinga på heimesida vår.

4 Årsmøtet.

Var i 2009 lagt til Krisitiansund. Frammøte på Vågen Gård på Averøya der me vitja Evy og Terje Starheim som driv med utegangarsau og lokal foredling av sauekjøt. Eit fint besøk i eit flott natur og kjempegod servering.

Referat utlagt på heimesida.

5. Andre ting.

Prosjekt kompetanselyft i Sauenæringa har vore mykje drøfta i året som gjekk. Prosjektet som har sentrum på Oppdal skal arbeide for styrking av sauehaldet i Hedemark, Oppland og Trøndelag. Prosjektet har hatt ein forholdesvis trong fødsel. Møre og Romsdal har fått oppmoding (mildt press) om å vere med,

men har vore tilbakehaldne med å gå inn for prosjektet fordi me meinte at me kom i utkanten av det område som prosjektleiaren vil nå over.

Me har no gått inn for prosjektet. NSG har ”overteke styringa”, prosjektleiar Marianne Østbye har sagt opp og styringsgruppa ynskjer innspel på vidare framdrift.

Geit i Vekst har hatt sitt 3 arbeidsår og står fram som eit prosjekt som har hatt den ynska effekt,- skape optimisme i geitehaldet.

Prosjektet har mange ting på gang og det er bestemt å søkje om nye midlar for å halde fram prosjektet.

NM i Saueklypping skal i 2010 vere i Møre og Romsdal, nærare bestemt Åndalsnes. Isfjorden Sau og Geit er arrangør ilag med fylkeslaget,kommunen, Fylket og Bondelaget.

Arbeidet i styret har fungert godt og me vil takke for samarbeidet så langt og tek fatt på eit nytt år med optimisme..

Tillitsvalde i Møre og Romsdal 2009.

Verv	Namn	Adr	E-post	Tlf mob	Valgår
Styrelciar	Inger Johanne Tafjord	6215Eidsdal	i-johanne@c2i.net	70259102/ 97572130	2009
Nestleiar	Sidsel Ramsøy	6645 Todal	sidseIramsoy@hotmail.com	71663982/ 45026565	2008
Sekretær	Magnus Skjerdal	6190 Bjørke	magnus.skjerdal@tussa.com	70041077/ 95796762	2009
Styremedlem	Arnfinn OLien	6394 Fiksdal	aoli@online.no	48179124	2009
Styremedlem	Olav Sørstrand	6570 Smøla	o.soerst@online.no	95852754	2008
Observatør	Aashild Melkeraaen	Fylket	ashild.melkeraaen@mrfylke.no	71258148/ 90122742	
1.vara styret	Astrid Dyrkorn Tronstad	6218 Hellesylt	ast-t-d@frisurf.no	48217639	2009
2.vara styret	Arnfinn Sandøy	6440 Elnesvågen	asandoy@online.no	41552006/ 95939498	2009
3.vara styret	Helga Krangnes	6655 Vindøla		99471735	
MRGL	Odd Bjarne Bjørdal	6150 Ørsta	oddbjarne.bjordal@tussa.com	95928731	2009
Avlsutv Sau	Atle Moen	6440 Elnesvågen	Atle.moen@ewos.com	71265903/91346393	2009
Medlem	Sindre Volle	6174 Barstadvik			2009
Medlem	Marianne Aas Halse	Nortura Molde	marianne.halse@nortura.no	95082375	
Avlskons RM	Stig Runar Størdal	7316 Lensvik	stig-runar.stordal@nsg.no	95256896	
Avlsutv geit	Nedlagt 2009				
Rovviltutv er nedlagt 2008	Sidsel Ramsøy styret sin kontakt				
Valmænd	Åge Thoresen	6387 Vågstranda	Aage-th@online.no	71229615/47373711	2007
medl	Svein Skjølsvold	6657 Rindal	anne.skjolsvold@svorka.net	71666526/40865566	2008
medl	Atle Bakken	6080 Gurskøy	atle.bakken@tussa.com	70083063/ 91346382	2009
Kasserar	John Folde Engdal	6686 Valsøybotn	John.folde.engdal@tine.no	95252365	frivilleg
Revisorar	Håvard Folden	6393Tomrefjord		71182822/91177961	
	Thor Ringsby	6395 Rekdal		95726965/	
Vararevisor	Magne Dahle	6387 Vågstranda		71229504 /97513868	

Medlemstal 2001-2009

Lag	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aure	19	21	20	17	17	15		17	18
Eide	19	20	18	18	15	16		18	17
Eidsdal/Norddal		29	33	33	33	33		32	32
Frei	4	4	3						
Fræna	86	83	77	77	70	70		59	58
Geiranger	7	7	7	6	5	5		4	4
Gjemnes	25	21	19	13	14	14		13	12
Halsa	23	23	22	21	21	18		17	18
Haram	38	36	27	24	24	22		27	29
Hareid/Ulstein	54	49	41	34	27	27		22	24
Herøy	34	31	28	28	27	25		19	18
Hjørundfjord	38								
Isfjorden	24	23	23	23	24	24		23	22
Liabygda	6								
Neset	16	16	18	17	16	19		15	19
Nordre Vartdal	13	12	11	11	10	10		6	4
Rindal	35	37	38	40	41	38		41	39
Rødvdalen	34	34	34	31	27	25		26	26
Sande	26								
Skodje	8	8	7	7	5	5			
Smøla	48	47	41	42	38	40		43	50
Stordal	18	19	16	14	12	11		8	7
Stranda	39	44	43	39	39	37		28	31
Sunnadal	41	38	35	35	50	40		29	27
Sunnylven	54	54	54	42	39	36		34	32
Surnadal	65	58	50	45	42	45		44	40
Sykkylven		61	58	59	57	50		36	34
Tingvoll	26	28	26	24	21	20		13	11
Todal	18	17	16	15	15	15		10	9
Tresfjord	34	31	26		25	20		14	13
Tustna	9	10							
Valldal/Fjørå		30	29	28	28	28		22	21
Valsøyfjord	22	22	22	21	19	18		15	12
Vanylven	73	72	70	63	53	50		42	44
Verma		20	20	20	20	18		14	14
Vestnes	34	32	29	22	25	22		17	21
Vestre Rauma	32	33	31	22	19	18		16	12
Vistdal	24	25	25	25	25	25		17	18
Volda	75	71	68	61	51	46		38	36
Ørskog	20	18	17	13	11	10		13	13
Ørsta	31	60	61	49	41	42		37	40
Ålvundeid	20	18	17	16					
Fylkeslaget						1		1	
Åsskard	19	18	18	15	16	13		12	8
SUM		1280	1198	1070	1022	971		842	832

Samandrag av årsmeldingane frå Lokallaga.

Smøla SG

Laget har hatt 3 vanlege styremøter , 2 telefonstyremøter og 2 medlemsmøter

Laget har organisert ullhenting, klipping, innhenta beitedyrstatestikk, felles medisinstilling og bestilling av gjerdematerialer.

Elles har laget arrangert dyrevelferdskurs og klyppekurs

Tur til Vågen gård for å sjå på villsauhold og vidareforedling av villsaukjøt.

Medarrangør av Fameliedag på Moldstad

Innkjøp av snubukk for sjekking av klauver.

Utsendingar på Årsmøte og Leiarsamling i fylkeslaget.

Ørsta SG

Laget har hatt 1 styremøte og 3 medlemsmøter .Elles har styret hatt telefonmøter.

Laget arrangerte oppstartsmøte på kurset dyrevelferd i dyrehaldet der ca 110 personar møtte opp.

Laget var medarrangør i dei vidare møta for sau og geit

Organisert ullinnsamling

Arrangert kåringsssjå.

Haram SG.

Laget har hatt 2 styremøter + telefonmøter

1medlemsmøte + 1 julebord.

Kurs i dyrevelferd med 22 delt, kåringsssjå,Organisert ullinnsamling.

Organisert beitebruk ved drift av Haram beitelag

Innkjøp av snyltarmedisin.

Rindal SG.

Laget har hatt: 5 styremøter.

2 medlemsmøter. Eit av medlemsmøta var fjelltur til Gråura med grilling og sosialt samvær.

Organisert ullinnsamling, tilrettelagging for kåring av værlam, kjøp og utdeling av snyltarmedisin.

Alle som har sau er medlemmar i laget.

Kurs i dyrevelferd sau

Organisering av ullinnsamling, kåringssjå for værlam, innkjøp og utdeling av snyltarmedisin.

Sunnylven SG.

Laget har hatt 2 styremøter og 1 medlemsmøte.

Ullinnsamling, Værekåring, kurs i dyrevelferd både for sau og geit, Skotpremie på rev,

Utsendingar på årsmøtet.

Aure SG

Laget har hatt 2 styremøter og mykje aktivitet på mobil og nett.

1 medlemsmøte

Kurs i dyrevelferd, organisert ullinnsamling

Framlegg om å legge årsmøtet til Molde kvart år.

Eide SG

Har hatt 1 medlemsmøte + årsmøte

Kurs i dyrevelferd med nykje forarbeid

Møte med Bjarne Otnes om RMP

Innkjøp av ullsekkar.

Verma SG

Har hatt Kurs i dyrevelferd

Vestnes SG.

Har hatt 1 styremøte, 4 kurskveldar

Kurs dyrevelferd –God oppslutning

Ullinnsamling

Surnadal SG

Har hatt 4 styremøter og 3 medlemsmøter

Sauedag på Bjørkøysætra, Bekkerfest.

Organisert ullhenting.

Hundekurs, bruk av gjetarhund over 2 dagar med 12 ekvipasjar.

Laget støtta leiting etter sauer med helikopter økonomisk.

Åsskard SG.

Har sendt oversikt over tillitsvalde i laget.

Stranda SG

Har hatt 3 styremøter og 2 medlemsmøter.

Kåringssjå,organisert ullinnsamling, kurs i dyrevelferd,innkjøp av ullsekkar.

Utbet skotpremie på rev

ÅRSMELDING 2009 Valldal og Fjóra SG

Medlemstalet i laget er 22 - oppslutninga om laget er god, nesten alle sau og geithaldarane er medlemmar i laget.

Styret har vore: Jarle Hauge - leiar
Harald Gjedrem - nestleiar
Ivar Normann Heggen - kasserar
Geir Arne Myren - skrivar
Alf Erling Dahlen - ullansvarleg

Det har vore eit aktivt år i laget.

Styret har hatt tre styremøter i meldingsåret, og har handsama 16 saker.

Det har elles vore telefonkontakt mellom styremedlemmane for å løyse dei faste oppgåvene gjennom året.

Det har vore eit medlemsmøte i haust, arrangert som ”fjøsmøte”, med tema beitebruk og snyltarbehandling.

Laget har fått i gang og organisert 3 studieringar med tema ”Husdyrvelferd”, for å tilfredstille obligatorisk kompetansekrav.

I samarbeid med Valldal jeger- og fiskeforening var laget i januar arrangør av eit to-dagars kurs i jervejakt i. Det vart eit vellukka kurs med ca.70 deltakara, og deltakarane fekk kunnskap og inspirasjon til auka jaktinnsats. Dette gav resultat nokre veker seinare – 1 jerv vart felt i Øvre Valldal.

Laget har også hatt 2 jervebåsar i fangst, og har avtale med to personar om tilsyn med desse. Det vart fangst i eine båsen i desember – 1 jervetispe vart avliva.

Laget har også i år organisert ullinnsamling, og vi har hatt med hjelpesmenn på samleplassane. Det vart levert ull både til Nortura og Fatland. Laget har stått for felles innkjøp av ullsekkar til medlemmane.

På oppdrag frå Norddal kommune tok laget på seg å gjennomføre ekstra tilsyn i slutten av beitesesongen i dei mest utsett områda for rovdyrtaap.

Tilskot som laget får til organisert beitebruk vert utbetalt som eit tilskot til delvis dekning av utgifter som medlemmane har til vaksinerings mot pulpanyre.

Fjørå, 22.02.2010

Jarle Hauge

A dresseliste til ledere i lokallaga

NAMN	FORMANN	ADRESSE	TELF. NR.	Mobil	E-Post
Aure sau og Geit	Nancy Aalmo	6693 Mjosundet	71648850	98036288	na-aalmo@online.no
Eide Sau og Geit	Gunnar Silnes	6490 EIDE	71296663		gun-sil@online.no
Eids/Nordat Sau og Geit	Øystein Klempe	6214 Norddal	70259249	93093171	oystein.klempe@molde.kommune.no
Frei Sau og Geit	V/ODDBJØRN REITEN	6523 FREI	71528589	95217759	oreiten@autoservice.nu
Fræna Sau og Geit	Lisbeth Hollingsholm	6409 Molde	71172357	47610448	hollings@online.no
Geiranger Sau og Geit	V/KRISTIN BAKKEN	6216 GEIRANGER	70263135	91351016	gjoerva@online.no
Gjemnes Sau og Geit	V/ NILS N. ENGDAL	6639 TORVIKBUKT	71293930	97065449	niengdal@online.no
Halsa Sau og Geit	Stein Egil Dale	6683 Vågland		95426480	steiegi@online.no
Haram Sau og Geit	V/JAN OVE STENE	6272 HILDRE	70217006	91885533	janov-s@online.no
Hareid og Ulstein Sau og geit	Jon Kåre Mork	6060 Hareid	70092712		jon.kaare@tussa.com
Herøy Sau og Geit	V/ATLE BAKKEN	6080 GURSKØY	70083063	91346382	atle.bakken@tussa.com
Isfjorden Sau og Geit	Leif Malones	6320 ISFJORDEN	71225552	47871507	leif@malones.no
Neset Sau og Geit	V/HARALD WAHLSTRØM	6460 EIDSVÅG I R	71233194		harald.valstrom@veidekke.no
Nordre Vartdal Sau og geit	V/PETER E. VARTDAL	6170 VARTDAL	70042090		
Rindal Sau og Geit	Svein Skjølsvold	6657 RINDAL	71666526	48865566	anne.skiolsvold@svorka.net
Rødvdalen Sau og Geit	Solfrid Holm	6360 Åfarnes	71229268	99164314	oaifrhof@online.no
Sande Sau og Geit	V/GUTTORM OKSAVIK	6084 LARSNES	70028088		
Skodje Sau og Geit	V/MAGNE PER FYLLING	6260 SKODJE	70275848		
Smøla Sau og Geit	V/OLAV SØRSTRAND	6570 SMØLA	71542602	95852754	o-soerst@online.no
Stordal Sau og Geit	Johan Øvrebust	6250 STORDAL			
Stranda Sau og Geit	Kjell Inge Langlo	Stranda	70264504	46411046	kilanglo@adsl.no
Sunnal Sau og Geit	AndersH Kamsvåg	6613 Gjøra		90021026	anders.kamsvaag@sunndals.net
Sunnylven Sau og Geit	Astrid Tronstad Dyrkorn	6218 HELLESYLT	70264016	48217639	ast-t-d@frisurf.no
Surnadal Sau og Geit	Erik Sæterbø	6650 Surnadal	71660282	91125896	nyhusan@gmail.com
Sykkylven Sau og Geit	Ole Jostein Fet	6220 STRAUMGJERDE		90742418	olejfet@xi.no
Tingvoll Sau og Geit	Jan I Aasen	6670 ØYDEGARD		47287020	janingvaraasen@live.no
Todalen Sau og Geit	Ola Bruset	6645 Todal	71663960	91595894	bruset@svorka.net
Tresfjord Sau og Geit	Kåre Frostad	6391 TRESFJORD		91189906	Kass:hans.jakob.frostad@xi.no
Valldal/Fjøra Sau og Geit	V/JARLE HAUGE	6210 VALLDAL	70257855	41613394	nr-jarle@online.no
Valsøyfjord Sau og Geit	Einar N Botten	6686 VALSØYBOTN		91816613	enar.botten@neasonline.no
Vanylven Sau og Geit	Reidun R Berge	6146 ÅHEIM		91823343	akrberge@online.no
Verma Sau og Geit	V/LARS FRANSPLASS	6330 VERMA	71228813	91166728	lafrans@online.no
Vestnes Sau og Geit	V/ARNFINN OTTAR LIEN	6394 FIKSDAL	71182024	48179124	aoli@online.no
Vestre Rauma Sau og Geit	Anne Grete Kjersem	6387 Vågstranda	71229663		helge.kjersem@adsl.no
Vistdal Sau og Geit	Stein Bjerkli	6364 VISTDAL		90649277	stein.bjerkeli@nessetpost.no
Volda Sau og Geit	Asbjørn Eikrem	6100 Volda	70076051	90041955	marit.eikrem@tussa.com
Ørskog Sau og Geit	V/EIVIND VESTRE	6240 ØRSKOG	70270193		eiviv@online.no
Ørsta Sau og Geit	V/ODD BJARNE BJØRDAL	6165 SÆBØ	70040295	95928731	oddbjarne.bjordal@tussa.com
Åskard Sau og Geit	Arnfinn Bøklepp	6644 BÆVERFJORD	71662061		

Resultatregnskap og Budsjett

Møre og Romsdal Sau og Geit

År	2008		2009	Budsjett 2010
Inntekter				
Medlemskont. NSG	113 325,00		153 060,00	150000
Gjeterhund	5 450,00		38 540,00	
Annonser	10 000,00			
Avlsarbeid sau				
Renter	16 239,52		6 191,69	5000
Årsm. 2009 / Gjensidige			5 000,00	10000
Faghelg 2007 / 2008	35 455,00			
Sauefestivalen 2008	66 500,00			
Prosj. unge sauebønder	45 500,00		5 305,00	
	292 469,52		208 096,69	165000
Kostnader				
Arbeidsgiveravgift	4 096,00		3 036,00	2800
Kost- og møtegodtgj.	48 000,00		57 000,00	40000
Ledermøte 2009			25 424,00	0
Faghelg 2008	23 597,50			
Sauefestivalen 2008	45 158,00			
Prosj. unge sauebønder	35 074,00		31 075,00	0
Styremøter	16 604,00		12 994,00	10000
Godtgj. leder	12 000,00		12 000,00	12000
Godtgj. kasserer	6 000,00		3 000,00	3000
Godtgj. styremedl.	4 000,00		4 000,00	4000
Godtgj andre tillitsvalgte	3 000,00			
Gjeterhund	21 736,00		46 030,95	15000
Årsmld / hjemmeside	17 250,00		7 687,50	1000
Årsmøte	25 396,00		53 014,00	35000
BSF	1 000,00			
Gaver / premier	7 796,00		2 130,00	2500
Gebyr	81,00		77,00	100
Rovdyrtiltak	910,00		4 344,00	5000
Midler lokallag	3 000,00			0
Geit	15 997,50		6 746,00	10000
Avlsarbeid sau	3 448,00			
SUM	294 144,00		268 558,45	140400
Underskudd	1 674,48		60 461,76	

Balanse

	2009
Eiendeler:	
Bankinnskudd	260 585,82
Fordringer	44 360,00
Div.eiendeler	7 500,00
T-skjorter	5 980,00
	318
Sum	425,82
Gjeld og egenkapital	
Arbeidsgiveravgift	3 036,00
Geit	10 000,00
Godtgj. tillitsv.	3 000,00
Møtegodtgj.	12 000,00
Årsmøte 2009	2 280,00
Ledermøte 2009	1 530,00
Rovvilt	350,00
Gjeterhund 2008 / 2009	17 371,04
Styremøter 2009	1 158,00
	267
Egenkapital	700,78
	318
Sum	425,82
	328
Egenkapital 01.01	162,54
Årets resultat	-60 461,76
	267
Egenkapital 31.12.	700,78

Tilleggsopplysninger

Fordringene består av:

Egenand. årsmøte 2008	4 745,00
Egenand tillitsm.møte 2008	4 675,00
Gjeterhund 2008 / 2009	5 940,00
Forventa tilskudd usb	24 000,00
Årsm 2009 / Gjensidige	5 000,00

ÅRSMELDING FOR 2009 - REGION MIDT

Bakgrunn og begrunnelse

Hver region har et Regionutvalg for saueavl. Regionutvalget er underlagt Avlsrådet for sau. Region Midt består av fylkene Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

Regionutvalget har ansvaret for organisering og gjennomføring av avlsarbeidet i regionen slik at den avlsmessige framgangen blir størst mulig. Det gjelder blant annet:

- Bistå væreringene og væreholdslaga i sin region med kunnskapsoppbygging om avlsarbeidet på sau og faglige råd i konkrete saker
- Gi uttalelse til Avlsrådet for sau ved søknad om oppstart av nye ringer, sammenslåing av ringer eller større utvidelse av ringer
- Organisere avkomsgranskingen av værer i sin region
- Føre tilsyn med ringenes arbeid
- Disponere de avkomsgranska værene
- Sørge for at tiltak som blir vedtatt av Avlsrådet for sau blir gjennomført

Regionutvalget

Fram til 1.7.2009 besto regionutvalget av:

- Kent Berg, leder, Sør-Trøndelag
- Kjell Tore Nagelhus, nestleder, Nord-Trøndelag
- Kolbein Ryste, Møre og Romsdal
- Bjørn Wæhre, Nortura BA

Regionutvalget har etter 1.7.2009 bestått av

- Kent Berg, leder, Sør-Trøndelag.
- Nils Sundal, nestleder, Nord-Trøndelag.
- Atle Moen, Møre og Romsdal,
- Bjørn Wæhre, Nortura BA

Sekretær

Stig-Runar Størdal, regionkonsulent region Midt, har fungert som regionutvalgets sekretær.

Møter:

Regionutvalget har hatt to møter og behandla 16 saker.

Aktiviteter:

Aktivitetene i regionen har blitt gjennomført i samarbeid mellom regionutvalget, avlssjefen og regionkonsulenten.

- Det har vært møter med ringene i hver av de tre fylkene i mars/april og i august/september. Tema på møtene har vært oppfølging av vedtak fattet i avlsrådet og å planlegge/informere om høstenes kåringer.
- Regionkonsulenten og medlemmene av regionutvalget har deltatt på møter/årsmøter i enkeltringer
- Det har vært møter med avlsutvalgene i de tre fylkene. Møtene ble holdt i samband med møtene med ringene i august/september.
- Regionkonsulenten og Kent Berg deltok på møte i avlsrådet i juli.
- Regionkonsulenten og Atle Moen deltok på møte i avlsrådet og et samtidig møte med spælringene på Gardermoen i oktober.
- Regionkonsulenten organiserte dommersamlinger på Snåsa, Gjermundnes og Agdenes for de tre fylkene.

Regionkonsulenten og regionutvalget har gjennom året hatt omfattende kontakt via e-post og telefon.

Semin

Det var noe arbeid i forbindelse med inntaket av seminværer i regionen. Følgende værer ble tatt inn til semin fra region Midt i 2009:

NKS:

Vær	Oind	Far	Morfar	Ringnr-avd	
				Prøve	2009
200565312 KLETT-SAKK	130	200280236 SAKARIAS	200169111 ORKELTOPP	204- 11	1-1

200661235 NISJAPILTEN	<u>143</u>	200126549 BRAUTE	200280239 KORNELIUS	183-1	1-1
200765133 TURBO	<u>132</u>	200327474 LIPO	200169185 SJURIN	203-1	1-1
200765139 TURE	<u>136</u>	200327474 LIPO	200169185 SJURIN	203-1	1-1
200770043 REFF SKISTAD	<u>144</u>	200670038 RAMAR SKISTAD	200270031 ANKAR HELGEMOEN	226-1	1-1
200770052 RAMP SKISTAD	<u>136</u>	200570047 REKS SKISTAD	200025086 BRATTHUS	226-1	1-1
200863545 EGGUM BØEN	<u>135</u>	200555911 SAK EGGUM	200061130 MORIAN	192-1	1-1

Spæl:

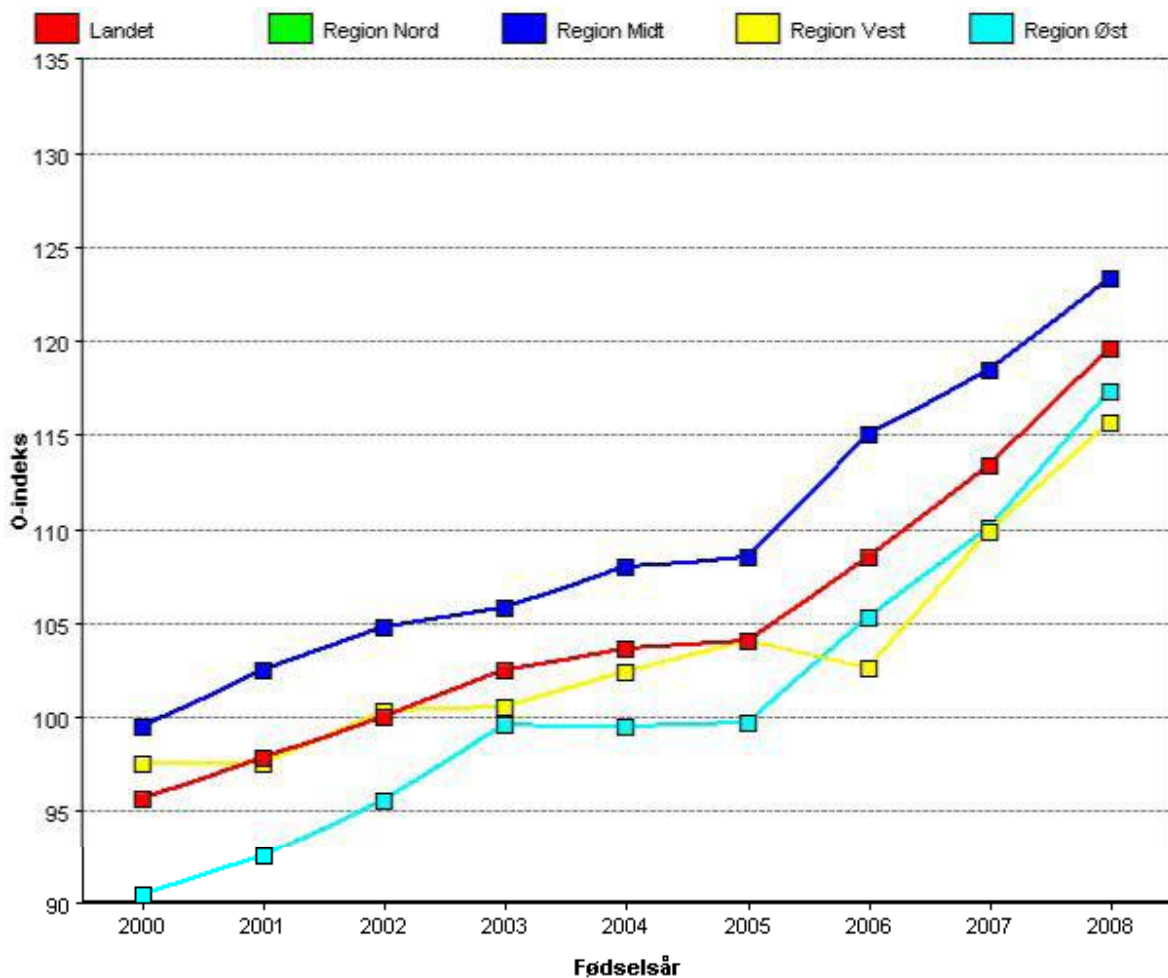
Vær	Oind	Far	Morfar	Ringnr-avd	
				Prøve	2009
200762020 BALTASAR	<u>126</u>	200460657 NORDVIKEN	200364237 KOMPIS	189-1	1-2
200770405 LEKTOR ROSTEN	<u>149</u>	200474016 LEIAR AUNE	200370437 HEKTOR SKILJÅSAUNET	226-2	1-2
200770431 HEKK SOLVANG	<u>137</u>	200570418 HEKK SKISTAD	200170419 HEKK BREMBU	226-2	1-2

Indeksene er fra siste indekssjøring i november 2009. Indeksene ved inntak til semin (august 2009) har endret seg for en del av værene. Region Midt er en god leverandør av seminværer til Staur. Spesielt gledelig er det at vi i 2009 også leverte mange NKS.

Avlsarbeidet i regionen

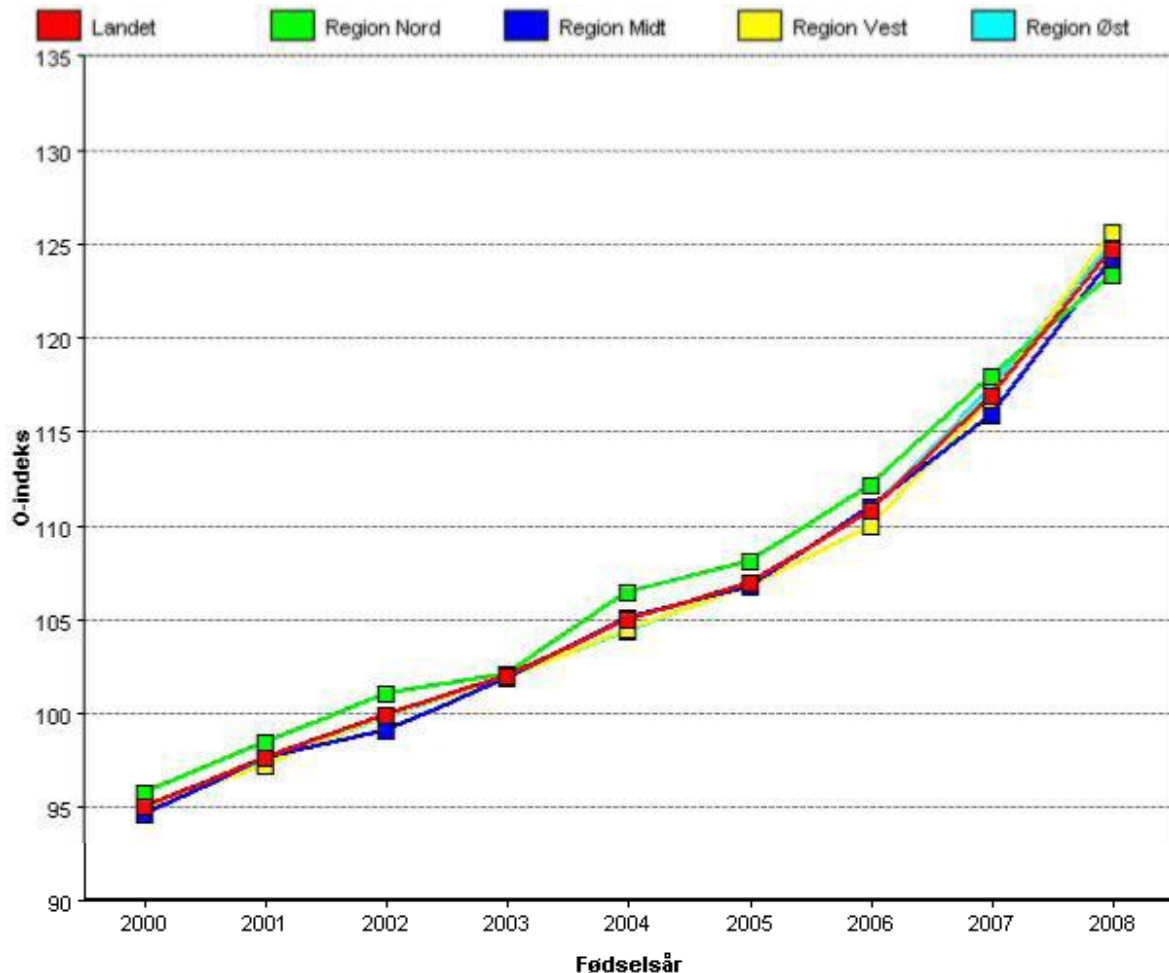
Avlsframgangen har vist en stigende tendens i hele landet. Dette gjelder også de fleste ringene i region Midt. Medlemmene i ringene gjør en stor innsats for få en størst mulig avlsframgang. En avlsframgang som spres til alle sauebønder, også de utenom ringsystemet.

SPÆL: Utvikling i O-indeks - alle granska værer

For spæl ser vi at region Midt er den ledende i landet og har hatt en jevnt stigende indeksutvikling. Det er verdt å merke seg at indeksene på spæl stiger mindre enn for NKS, sjøl om årlig framgang har bedret seg de siste åra.

NKS: Utvikling i O-indeks - alle granska værer

For NKS er regionene nå så å si like, men det skjuler seg store forskjeller mellom ringene, innad i hver region.

Kåringene

Kåringene har vært gjennomført som et samarbeid mellom regionkonsulent, Fylkesmennenes landbruksavdelinger i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal fylke og fylkenes avlsutvalg. Samarbeidet fungerte slik at timeplan for kåringene og utnevning av kåringsdommere skjedde på møter i avlsutvalgene. Videre utsending av papirer og omrøkkeringer av praktiske årsaker, ble gjort av regionkonsulenten. Betaling av dommere og regnskapsføring for avlsutvalgene, er gjort av fylkene.

Stereolupa er det vanligst instrumentet for påvisning av marg. Selve gjennomføringene av kåringene ble gjort på vanlig solid vis.

Under følger statistikk for de tre fylkene.

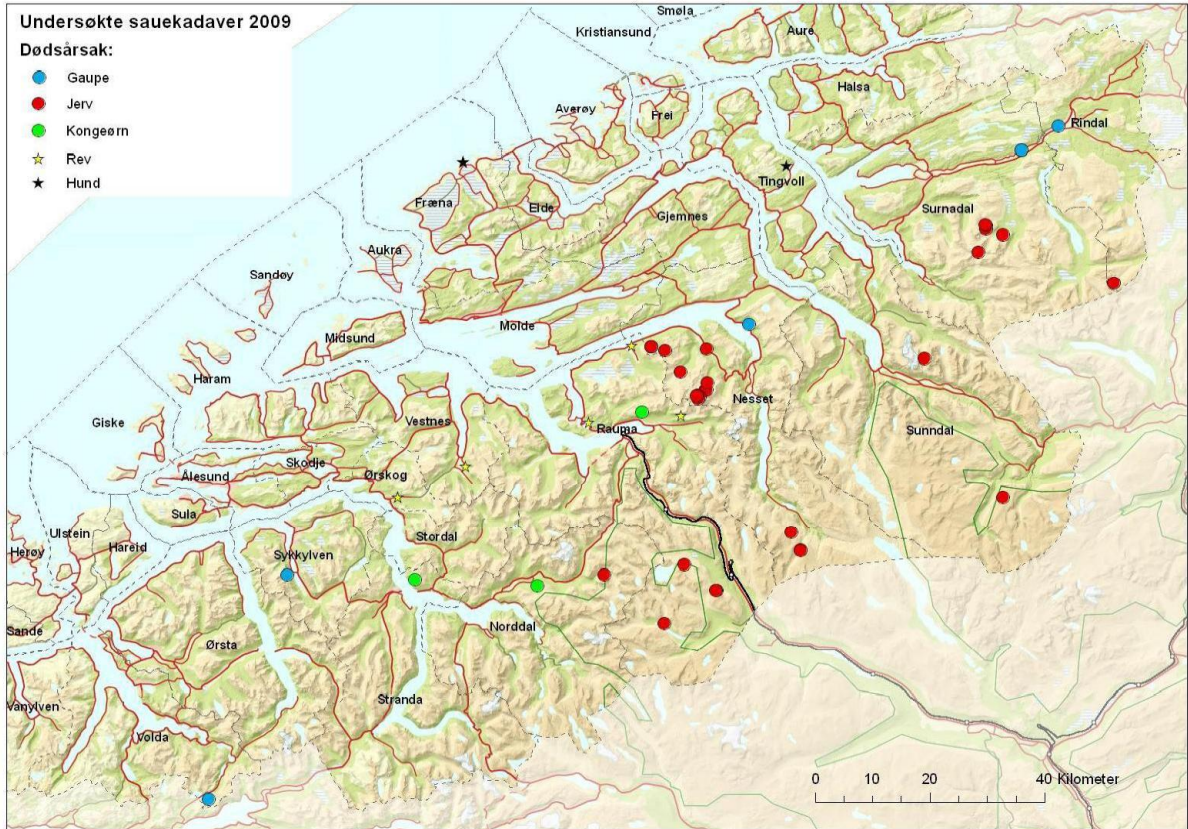
Møre og Romsdal

Kåringssted	Bedømte		Kåra		Kåra på disp		Vraka	
[Gardskåring]	20	100%	15	75%	2	10%	3	15%
Barstadvik	15	100%	14	93%	0	0%	1	7%
Fræna	74	100%	64	86%	1	1%	9	12%
Haram	26	100%	25	96%	0	0%	1	4%
Herøy	36	100%	26	72%	2	6%	8	22%
Rauma	39	100%	36	92%	0	0%	3	8%
Rindal	10	100%	9	90%	1	10%	0	0%
Stranda	49	100%	29	59%	10	20%	10	20%
Sunndal	56	100%	41	73%	1	2%	14	25%
Surnadal	53	100%	47	89%	1	2%	5	9%
Todalen	2	100%	2	100%	0	0%	0	0%
Vistdal	43	100%	35	81%	1	2%	7	16%
Ørsta	66	100%	57	86%	0	0%	9	14%
Ålvundeid	7	100%	6	86%	0	0%	1	14%
2009	496	100%	406	82%	19	4%	71	14%
2008	676	100%	553	82%	11	2%	112	17%
2007	612	100%	499	82%	3	0%	110	18%

Undersøkte sauekadaver 2009

Dødsårsak:

- Gaupe
- Jerv
- Kongeørn
- ☆ Rev
- ★ Hund

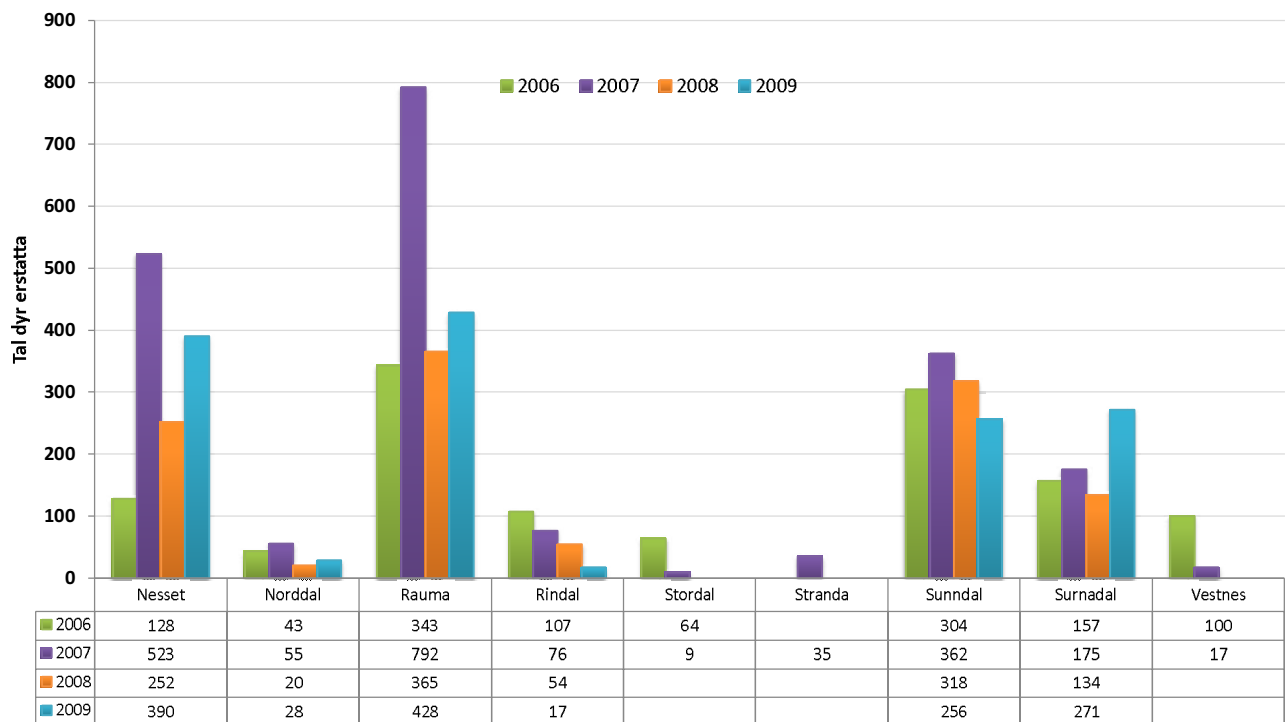

ERSTATNING FOR ROVVILTSKADE PÅ SAU OG LAM I MØRE OG ROMSDAL FOR ÅRA 2006 - 2009 FORDELTE PÅ KOMMUNAR

Erstatning gitt etter følgende sannsynleggjorte årsakar:

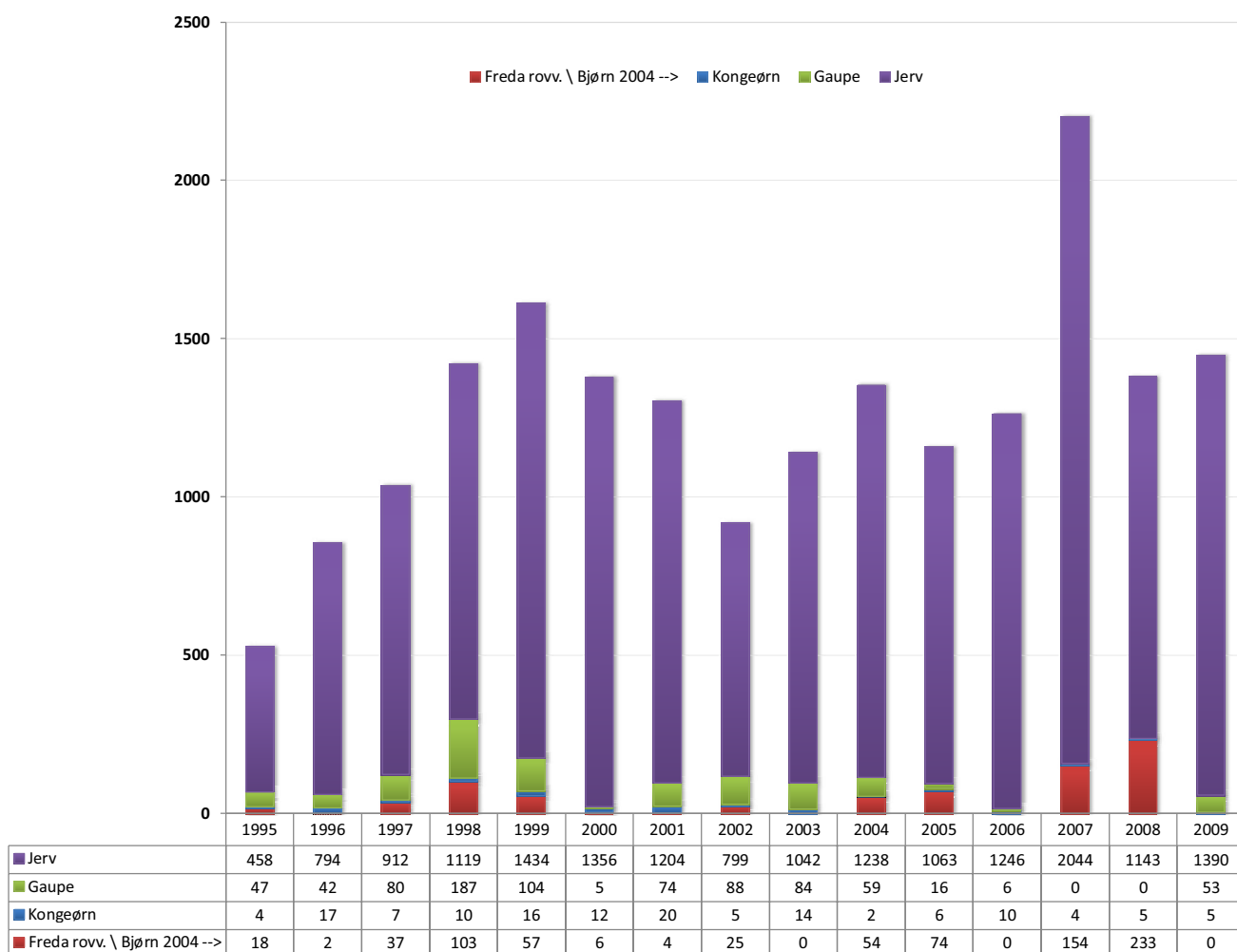
Kommune	Tal søknader			Bjørn			Jerv			Gaupe			Kongesørn					Utbetalt i kroner			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	
Gjemnes				1																	
Halsa	3	1	1												2			2 359			
Nesset	20	23	18	27	74	107		128	523	252	390				3	3	202 706	1 161 161	808 913	868 179	
Norddal	9	6	5	4				43	55	20	28		6				77 544	105 393	37 163	73 938	
Rauma	34	43	32	28	80	98		343	792	365	428				1	1	557 911	1 815 769	987 114	834 267	
Rindal	4	6	3	8				107	76	54	17	37					220 491	143 701	96 868	95 229	
Sande	1												2				2 313				
Stordal	3	4						64	9								92 201	12 905			
Stranda		3		2					35						2	1		62 997			1 390
Sunnadal	20	19	16	13		30		304	362	318	256						494 520	653 908	675 564	501 488	
Surnadal	15	13	14	18				157	175	134	271	3	2				253 501	313 247	254 912	548 622	
Sykkylven	7	5	1	2								5									8 760
Vestnes	5	2						100	17								158 666	24 449			
Ørskog		1																			
Ørsta				1											2						2 640
Sum:	121	126	91	103	0	154	235	0	1246	2044	1143	1390	6	0	0	53	2 059 853	4 295 889	2 863 174	2 931 873	

Erstatning for jerveskade på sau 2006 - 2009 i kommunar i Møre og Romsdal

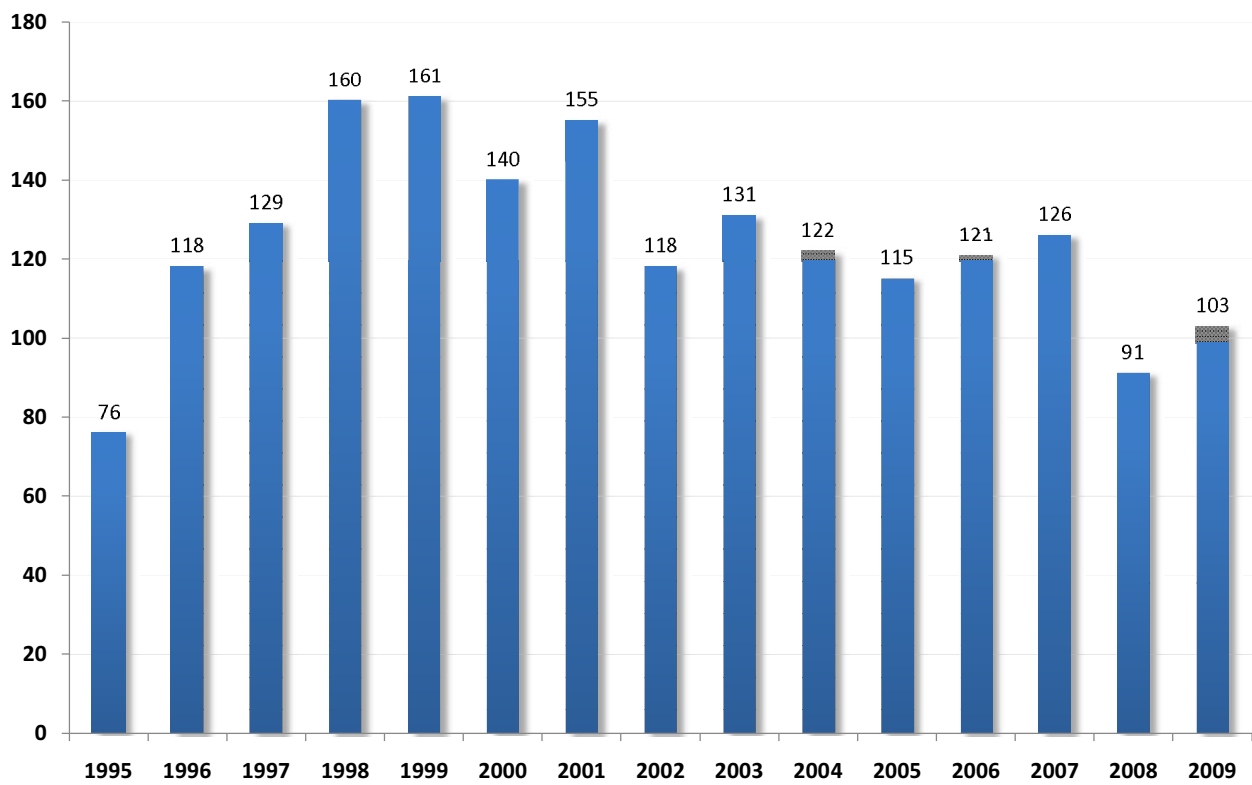

Erstatning for rovviltskade på sau i Møre og Romsdal 1995-2009

Tal erstatningssøknader i Møre og Romsdal 1995-2009

ORGANISERT BEITEBRUK/ RMP, Tilskot til beitelag

Om lag 72 % av sau/lam i Møre og Romsdal er registret i denne ordninga i 2009. Organisert beitebruk omfattar berre dyr på utmarksbeite. Det kan verke som om det har blitt meir vanleg å ha dyr på inngjerda beite, både for å hindre tap, og for å pleie kulturlandskapet. Dette kan vere årsaka til at tilslutninga om OB har gått ned frå om lag 80%.

Det vart søkt om tilskot til 31 investeringar i beitefelt, og løyvd til saman kr. 901 049 i 2009. Det kan vere litt tilfeldig kva som blir klassifisert som tilskot til investeringar i beitefelt i ulike kommunar, så dette talet kan ikkje utan vidare samanliknast med summene som tidlegare vart utbetalt til beitelaga.

61 beite-/sankelag frå Møre og Romsdal søkte om driftstilskot i 2009. Blant desse er Svartådalen beitelag der beitebruket buri i Sør- Trøndelag, men har dyra sine på beite i Trollheimen.

Statistikk frå Organisert beitebruk/ tilskot til beitelag (Møre og Romsdal):

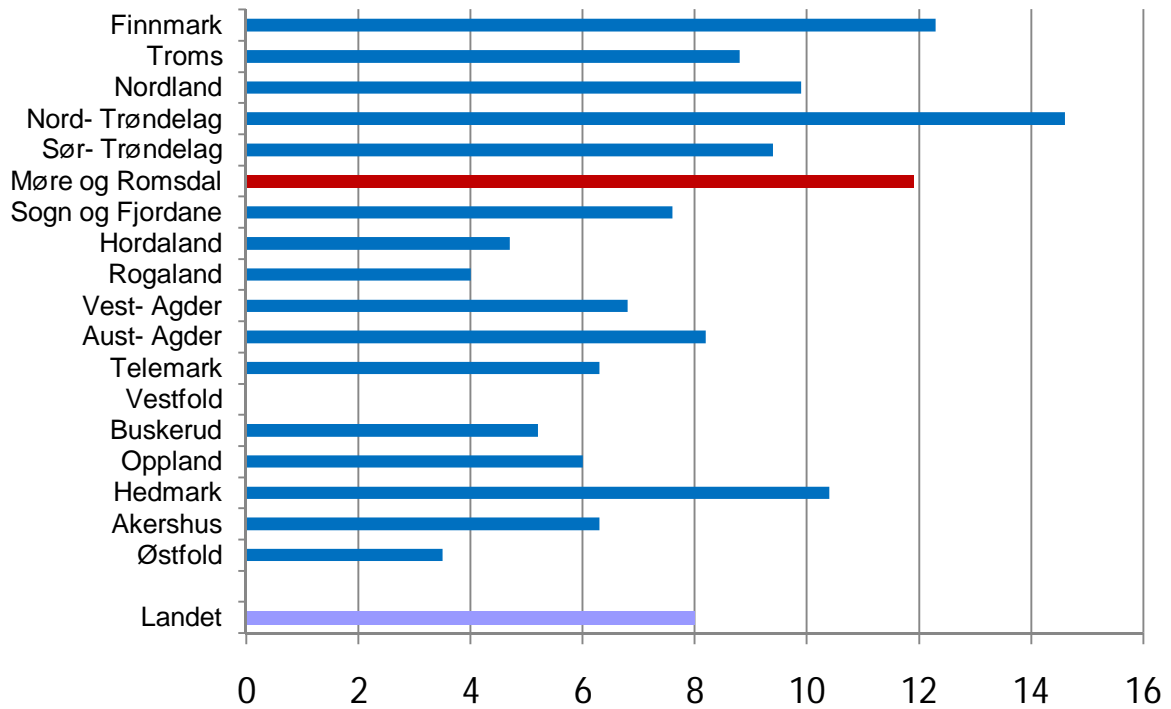
Beiteår	Ordinært tilskot	Sau		Lam		Geit/kje		Storfe/hest**	
		Sleppt	Tapt	Sleppt	Tapt	Sleppt	Tapt	Sleppt	Tapt
1995	402 066	54 501	1 219	81 228	5 642	753	25	2 235	22
1996	392 409	54 757	1 293	80 848	8 572	737	38	2 206	24
1997	516 452	52 768	1 471	78 035	6 449	834	32	2 734	20
1998	618 355	49 626	1 363	74 164	7 296	1 471	45	3 591	34
1999	598 155	48 421	1 242	70 628	7 262	1 919	71	3 683	27
2000	598 510	46 232	1 050	67 413	5 876	1 760	83	3 470	33
2001	577 625	46 310	1 120	68 493	6 295	1 562	43	3 326	17
2002	583 865	47 942	1 296	67 639	6 038	1 970	60	3 326	18
2003 *	465 240	39 438	1 198	59 446	6 177	667	17	3 771	40
2004	523 440	41 155	1 159	62 632	6 357	1 046	53	3 734	22
2005	450 764	41 867	1 284	64 391	6 413	2 773	38	4 522	49
2006	538 203	40 325	1 273	61 854	6 838	2 129	38	4 815	31
2007	519 004	39 414	1 535	60 779	7 261	1 963	40	4 421	54
2008	502 720	37 406	1 125	56 378	5 887	2 240	24	4 846	31
2009	500 745	37 555	1 182	57 932	6 872	2 123	15	4 462	42

* Statistikken er basert på 53 av 64 beitelag

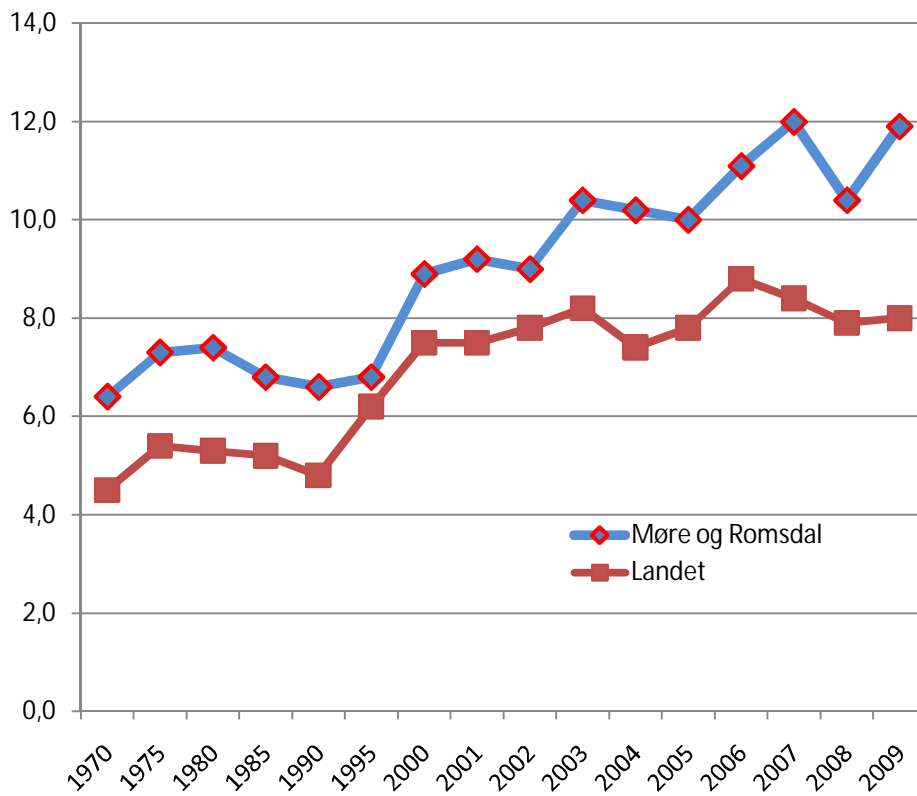
** Hest kom med i statistikken frå 2005

Satsane for ordinært tilskott per dyr vart uforandra for beitesesongen 2009, kr 5,- per sau/lam/geit, og kr 12,- per storfe/hest.

Tapsoversikt, % lammetap i ulike fylker:

Utvikling i lammetap (%) 1970- 2009

”Beiteprosjektet” 2009

I Møre og Romsdal er det gjennomført beiterelaterte prosjekt i 3 år. Dei to siste åra er prosjektet støtta med midlar over jordbruksavtalen, tildelt frå SLF. I 2007 og 2008 var prosjekta prega av å vere mest reine tilsynsprosjekt, der det vart lagt vekt på auka tilsynsfrekvens for å finne att kadaver, for raskt å kunne fastslå tapsårsak. Resultata viste at dette var vanskeleg, funnprosenten var låg, 7% i 2007 og 9% i 2008, til tross for at det vart nytta radiobjeller for å lokalisere flokkane. Det viste seg at det var svært vanskeleg å finne daude lam, sjølv om søyene var utstyrt med elektroniske sendarar. I 2008 fekk vi i noko avgrensa omfang høve til å ta blodprøver av sjuke dyr. Det vart teke blodprøver frå 35 besetningar med store tap. Prøvene vart i stor grad tekne av friske lam, og det vart og gjort analyser for å fastslå bakteriestatus. I alle besetningane bortsett frå ein, vart det påvist antistoff frå bakterien *Anaplasma*, som er årsak til sjukdommen ”Sjodogg”. Denne sjukdommen svekkar immunforsvaret til lamma og gjer dei mindre motstandsdyktige mot andre infeksjonar. Funna frå 2007 og 2008 styrka hypotesa om at flåttoverførte sjukdomar er ei svært viktig årsak til store tapstal på Vestlandet.

I 2009 fekk vi gjennom beiteprosjektet høve til å gå vidare med kartlegging av statusen for sjukdomsframkallande bakteriar i sau. I tillegg vart det løyvd midlar til vidare arbeid med å finne svar på årsaker til den fotosensible sjukdommen *Alveld*- som forårsakar store årvisse tap i mange beiteområde i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane spesielt. Det er gjort eit intenst arbeid dei siste 12 åra, spesielt i regi av Universitetet i Oslo, for å leite etter årsaks-samanhengen, og no er det grunn til å tru at ein nærmar seg eit svar.

Flått-overførte sjukdomsbakteriar

Det vart dette året vald å gå systematisk inn i færre besetningar (10 stk) for å kunne gjere meir detaljerte undersøkingar. Det vart teke eit stort tal blodprøver, og desse er sendt til analysering i Sverige og England. Analysearbeidet er ikkje ferdig, men resultata vil bli publisert så snart dei er klare. Beiteprosjektet 2009 har tydeleg vist at flåttoverførte bakteriar er svært utbredt, dei fører til store tap, samtidig som dei fører til lågare tilvekst på lamma, som også har stor økonomisk betyding for det økonomiske resultatet til gardbrukarane.

Alveld

Beitesesongen 2009 gjekk inn i historia som eit ”alveld-år, der svært mange tilfeller av sjukdommen vart oppdaga. Den rådande hypotesen om kva som er årsaka til alveld, er at lamma får i seg blågrønnbakterier (cyanobakterier) deponert i ein biofilm som er svært utbredt i fjellssidene på Vestlandet. Bakteriane siv ut i drikkevattnet til dyra. Biofilmen kan også forekomme på beiteplantene. Desse bakteriane verkar fotosensibiliserande. Romeplanta har truleg framleis ei rolle i sjukdomskomplekset, som det vert forska på. Det finnast fleire typar av desse cyanobakteriane, Mysterud snakkar om ”Halsa- kvintetten”. Det vart samla inn prøver frå ca 30 dyr, dei fleste i andre område enn dei 10 forsøksbesetningane, sidan alveld ikkje vart påvist i like stor grad der. Det vart også teke prøvar av vatn kvar veke for følgje med i utviklinga. Prøvene vil vere ferdig analyserte innan 1. april.

Alveld er ein sjukdom som opptrer med kompleks variasjon når det gjeld område og tidspunkt. Ein veit ikkje korleis beitesesongen vil bli på førehand, sjølv om enkelte område er meir utsett. Teorien om blågrønnbakteriar som årsaksfaktor er svært godt i samsvar med desse observasjonane. Feltobservasjonane og prøvetakinga er no slutført. Det står att ein del analysearbeid for å for å finne kjemisk struktur til metabolittane som fører til sjukdom.

Det er ikkje mogleg å finne fornuftige forebyggande tiltak mot alveld før ein kjenner årsaka. Vi har tru på at arbeidet som pågår vil gje oss eit svar i løpet av få år.

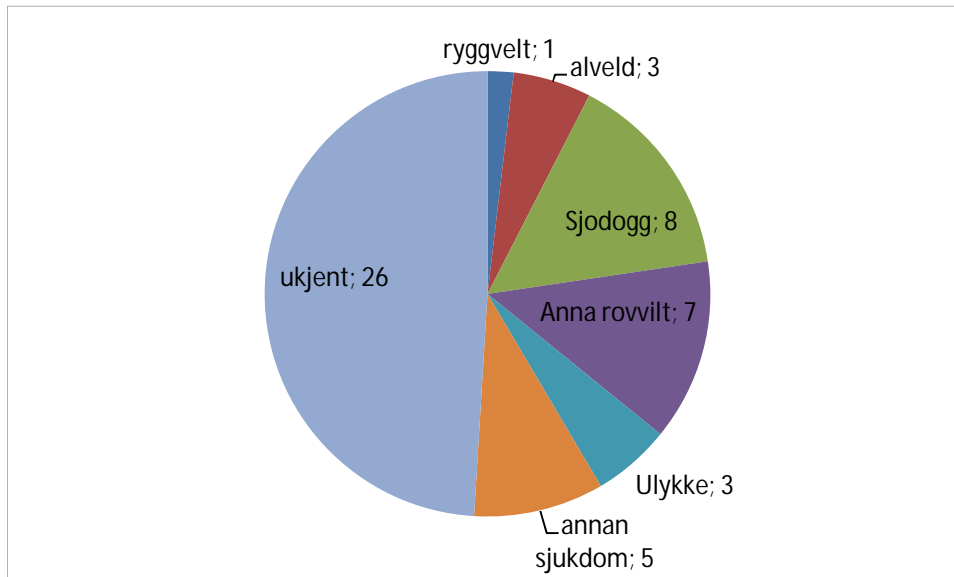
Resultat

Lammatapa i 2009 var i samsvar med tidlegare år svært høge. Tapsprosenten varierer ein del, med eit snitt på hhv 24, 18 og 23 % i tidsrommet 2007- 2009 . I tillegg til tapa, kjem reduksjon i tilvekst som fjølge av bakterieinfeksjon. Dette fører til betydeleg dårlegare lønsemd i produksjonen.

Rovdyrproblematikken er så langt vi veit ikkje stor i desse områda, med unntak av beiteområdet i Isfjorden, der ein årvist kan dokumentere tap til jerv. Situasjonen er svært kritisk for sauehaldet i fylket dersom vi ikkje finn løysingar.

Det har vist seg gjennom forsøk i 3 år at utvida tilsyn i liten grad fører til auka funnprosent av kadaver. For å styrke kartlegginga, har det dei siste to åra vore brukt radiosendarar og lammemedaljongar frå Telespor AS. Resultata viser at radiobjellene var nyttige for å kartlegge kor dyra beita, men dei var mindre nyttige når det galdt å finne daude dyr. For å bøte på dette, vart det i 2009 prøvd ut lammemedaljongar i større skala. Vi hadde 348 radiobjeller og 400 lammemedaljongar i bruk fordelt på 10 besetningar. Lammemedaljongane fungerte ikkje som planlagt, om lag 70 % av medaljongane fell av lamma grunna dårleg festemekanisme, og på mange fungerte heller ikkje elektronikken. Vi hadde soleis inga nytte av desse under prosjektet. Gjenfinningsgraden auka likevel til 14 %, frå 9 % i 2008 og 7% i 2007. Tala er ikkje heilt samanliknbare, sidan dei i 2007 og 2008 gjeld heile beitelag, medan vi i 2009 plukka ut 10 besetningar. Det vart funne 53 kadaver av totalt tapt 375 dyr. Funnprosenten varierte mykje mellom besetningane.

Tapsårsaker som vart påvist på funne kadaver (53 stk) fordelte seg som følger:

Ein stor prosentdel er framleis ukjent. Når det galdt gjenfinningsgrad av kadaver og påvising av tapsårsaker, var ikkje prosjektet vellukka. Analyseresultata så langt gjer oss likevel enda sikrere på samanhengen mellom flåttoverførte bakteriar, store lammetap og redusert produksjon i form av lågare tilvekst. Dokumentasjonen gjeld dei aktuelle beitelaga i Møre og Romsdal, men det er all grunn til å anta at materialet har generell relevans, med unntak av beiter i Nord- Norge, innlandet og høgt til fjells.

Aktuelle tiltak er vaksinasjon, utval for motstandskraft, førebyggande behandling og risikovurdering av beiteområde. Det er von om at det kan utviklast vaksine på sikt.

Ikkje alle beiteområde er egna for sau. Smittepresset av flåttbakteriar kan truleg vere svært lokalt, slik at smitte kan unngåast dersom ein klarar å halde beitedyra borte frå desse områda. I vidare framdrift, er det ønskeleg å ha fokus på tiltak som kan gi *gode resultat på kort sikt*. Slike tiltak kan vere **risikovurdering av beite** og **utvida vaksining mot sekundærsjukdommar**. Dersom aktiviteten på dette feltet blir utvida i 2010, vil Møre og Romsdal Sau og Geit vere viktige samarbeidspart. Endeleg rapport frå beiteprosjektet 2009 vil bli lagt ut på heimesida til fylkeslaget og til fylkesmannen.

Geitekontrollen 2009

Fylke	Tal buskarar i kontrollen		Tal årsgeiter		Årsgeiter pr. buskap	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Møre og Romsdal	28	41	3377	4585	120,6	111,8
Sogn og Fjordane	55	65	5085	5970	92,5	91,8
Hordaland	18	29	1354	2250	75,2	77,6
Landet	295	372	26249	32242	89,0	86,7

NB! I 2009 er det teke med kun dei besetningane som har fått årsutskrift.

Krav for å få årsutskrift i 2009 er min. 5 kontrollar og 3 analyser.

Tidlegare år har minimumskrava til årsutskrift vore min. 1 kontroll.

Dette er årsaka til den store forskjellen i tal medlemmer i geitkontrollen i 2008 og 2009.

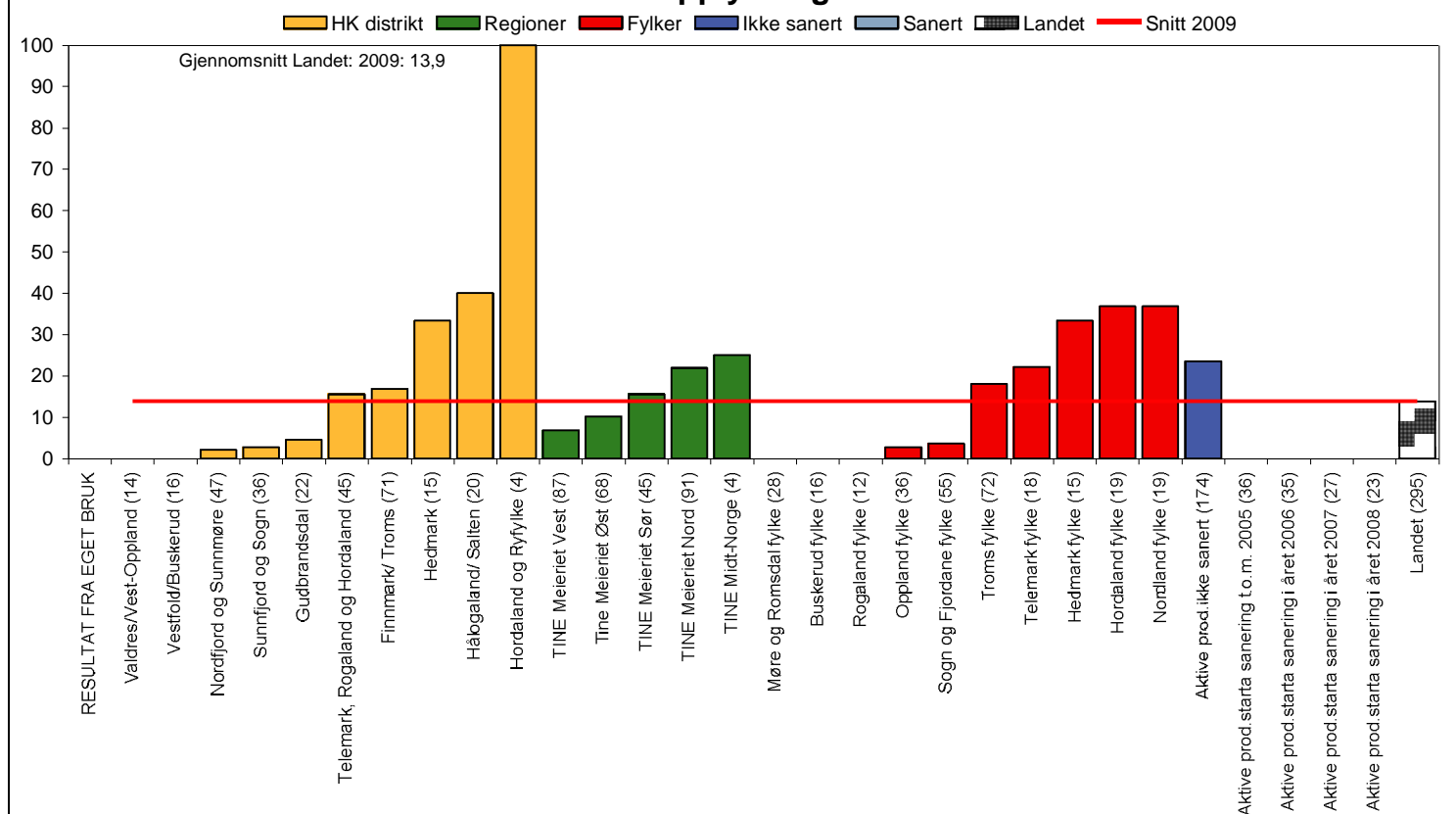
Middeltall for avdrått, kraftfôr-forbruk og mjølk produsert på beite for heilårsbuskarar med min 5 kontrollar og 3 analyser.

Middel pr. årsgeit

Fylke	Kg mjølk Pr. årsgeit	% prot	% laktose	% fett	Kg PLF	Lev. i % av kvote	Fem Kr.fôr Pr. Årsgeit	Fem krfôr Pr. 100 Kg mjølk	% mj prod på beite	Tal beite-dagar
Møre og Romsdal	646	3,00	4,31	3,66	73,62	94,7	303	47	41,0	129
Sogn og Fjordane	679	3,02	4,30	3,79	77,95	93,6	305	40	50,5	153
Hordaland	691	3,10	4,35	3,84	82,11	93,5	390	46	35,4	127
Landet	685	3,03	4,32	3,79	80,25	92,6	312	41	37,5	120
Landet i fjor	691	3,05	4,40	3,77	83,1	90,0	295	38	34,8	114

Produksjonsresultata er ikkje direkte samanliknbare med tal for tidlegare år p.g.a. nye krav for å berekna årsresultat. (årsutskrift) I 2009 var det berekna for høg årsavdrått p.g.a. mangelfull rapportering av avlating hos 85 medlemmer i geitkontrollen i landet.

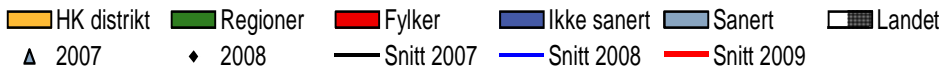
% av geitekontrollmedlemmer med årsutskrift som mangler helsekortopplysninger

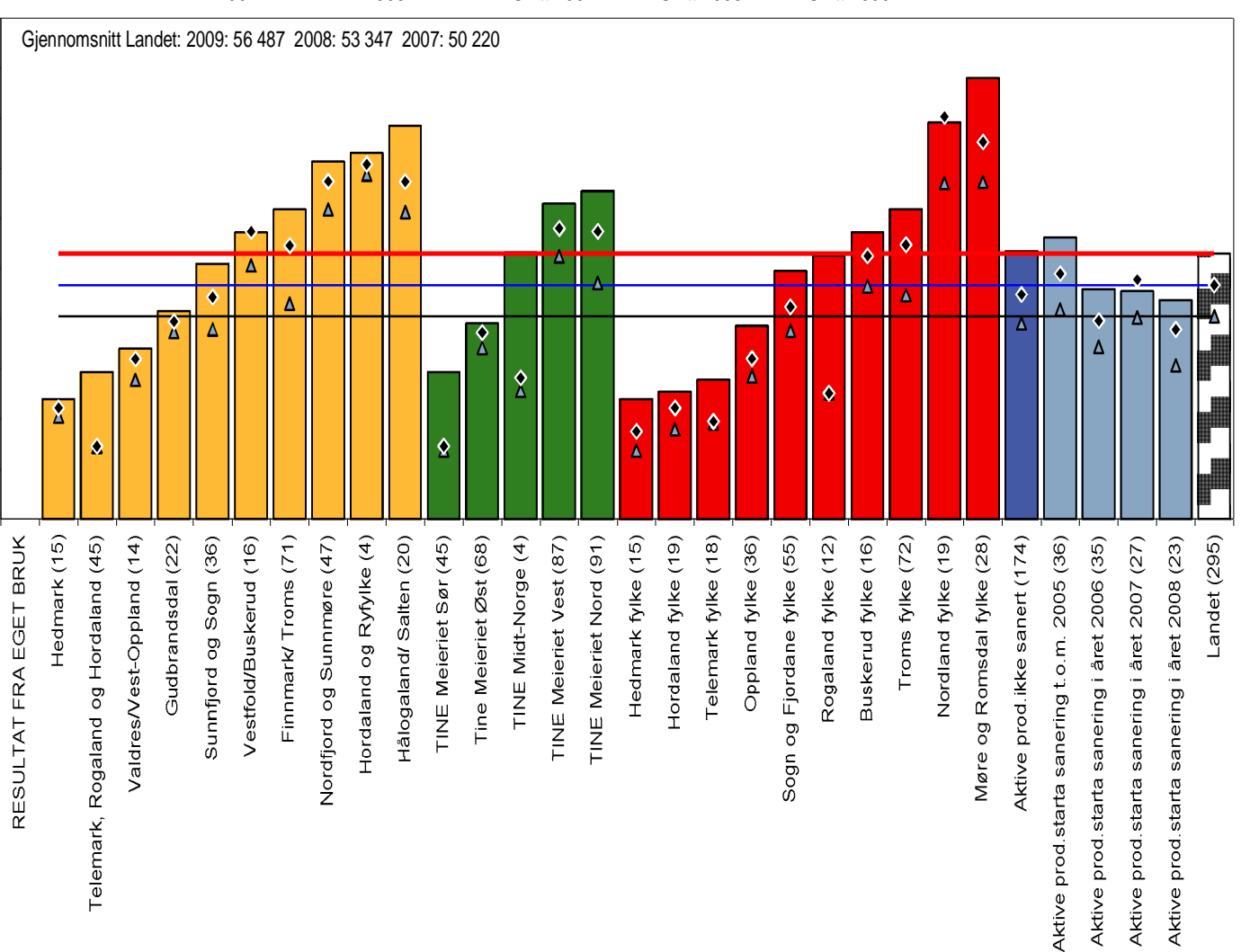
Rapportering av helsekortopplysningar er svært viktig for å kunne fylgje helseutviklinga i geitbuskapane i landet. Møre og Romsdal er eit av tre fylker med svært god innrapportering ev helseopplysningar.

Møre og Romsdal er det fylket som har størst gjennomsnittleg kvote pr. bruk.

Kvot, liter geitmjølk

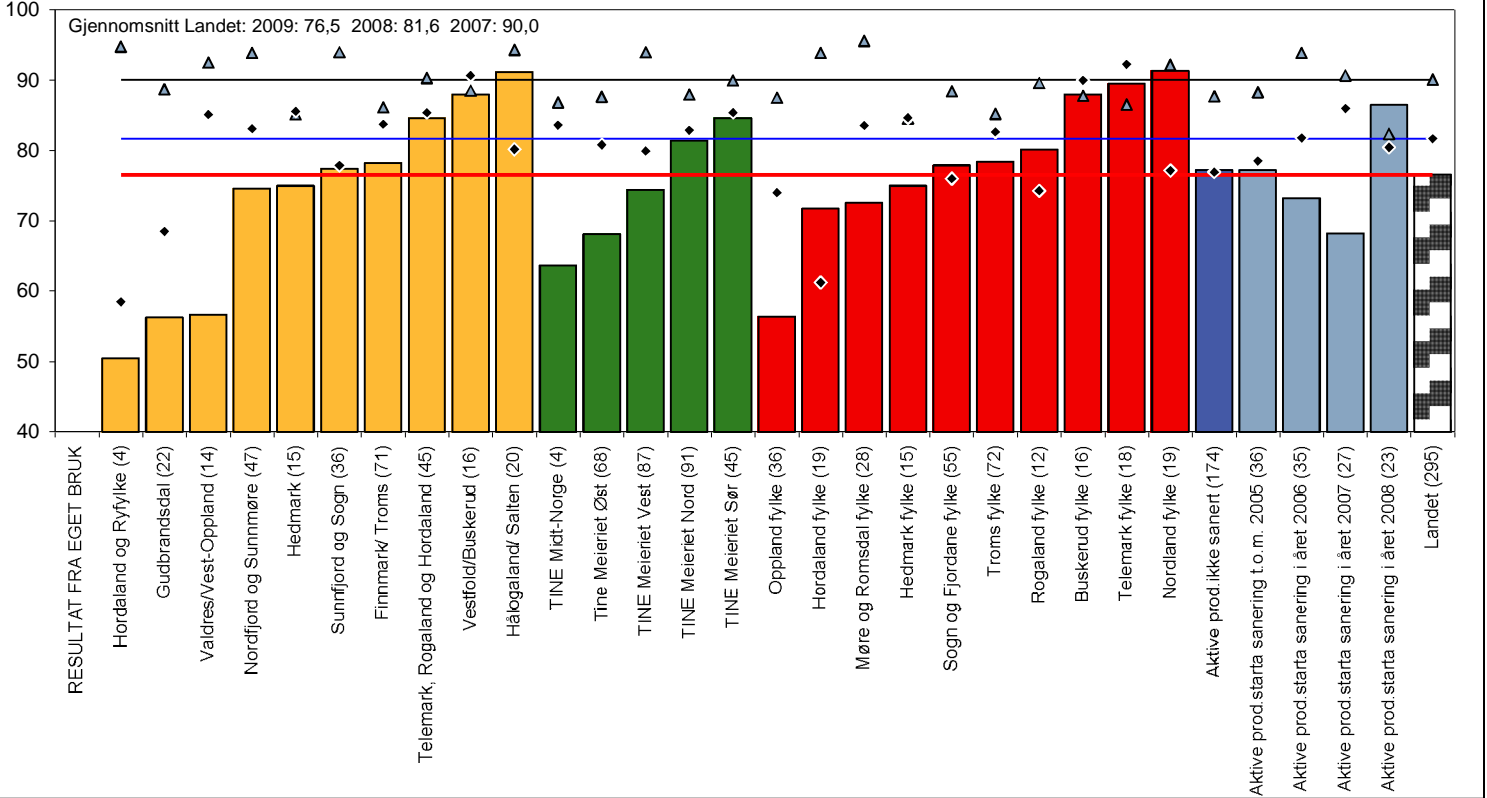

Gjennomsnitt Landet: 2009: 56 487 2008: 53 347 2007: 50 220

Elitemjøl, % av volum

■ HK distrikt   ■ Regioner   ■ Fylker   ■ Ikke sanert   ■ Sanert   Landet
▲ 2007   ◆ 2008   — Snitt 2007   — Snitt 2008   — Snitt 2009

Mjølkekvalitet, målt i % elitemjøl av volum er noko svakare enn i 2008. Hovudårsaka er svakare resultat for iinnhald av frie fettsyrer i mjølka. 73 % av mjølka i Møre og Romsdal vart klassifisert som Elitemjøl, mot 84 % i 2008.

ÅRSRAPPORT GEIT I VEKST 2009

Geit i vekst er eit treårig prosjekt som starta 01.01.07. Prosjektet er eigd av Sau og Geit og er retta inn mot geitehaldet i dei tre fylka Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Ola Søgnesand er tilsett som prosjektleiar.

Prosjektet er treårig og skulle gå fram til 31.12. 2009. Med bakgrunn i at prosjektleiar frå juli 2008 også har vore tilsett som Tinerådgjevar for geitehaldarane i Indre Sogn, har prosjektet blitt forlenga med eit halvt år, finansiert av Tine Vest.

Hovudtrekk når det gjeld arbeidsåret 2009 er at områda bygningar og sjukdomssanering har vore viktige og tidkrevjande område. Kvar enkelt sak krev at ein brukar tid på gardsbesøk og planlegging, og seinare oppfølging av tiltaket.

I tillegg til området for Geit i Vekst, har prosjektleiar vore på oppdrag både i Tine Midt, Aust og Sør. Det er eit vilkår at det blir skaffa ekstern finansiering av utgifter til lønn, reise og opphald for å ta slike oppdrag.

Prosjektleiar finn det rett å gjere ei kort oppsummering av heile prosjektperioden i årsmeldinga i år.

Ei meir omfattande oppsummering ligg på heimesida til prosjektet. www.tinevest.no

Kompetanseutvikling

Prosjektleiar har god kjennskap til geitehald gjennom lang erfaring som geitebonde. I tillegg har han gjennom heile prosjektperioden delteke på kurs og aktuelle fagsamlingar. Prosjektleiar har også gjennomført Tine si omfattande opplæring kalla Rådgjevarløftet.

Sjukdomssanering

Prosjektleiar er regional koordinator og fagleg rådgjevar i prosjektet "Friskare geiter".

Det har vore arrangert 17 lokale møte om sjukdomssanering. I tillegg har sanering vore tema på fleire fagsamlingar i regi av Geit i Vekst.

Prosjektet har gjeve tilbod om gardsbesøk for vurdering og rådgjeving om nødvendige tiltak i samband med sanering. Slik kan ein få svar på kva saneringa vil føre med seg av arbeid og kostnader. Andel sanerte/påmelde geiteflokkar i Tine Vest var 25 % i 2006, ved utgangen av 2009 er 68 % av geitmjølkbuskapanen i Tine Vest sanert eller påmeldt for sanering.

Bygningsplanlegging

Mange som sanerer, gjer samstundes eit val om å satse aktivt på geitehald. I andre høve gjer trongen for fornying og modernisering av fjøsen at produsenten vel å sanere, slik sett heng desse områda tett saman.

Det er stor interesse for fornying, påbygging og ombygging av driftsbygningar og investeringar som gjer tilhøva betre både for geitene og røktar.

Prosjekt Geit i Vekst har til no arbeidd med 33 bygningsprosjekt innanfor prosjektområdet og 12 prosjekt utanfor området. I tillegg til dette har prosjektleiar i samarbeid med "Friskare geiter" hatt gjennomgang av ytterlegare 25 driftsbygningar i samband med rådgjeving om sanering. I løpet av prosjektperioden er det gjort avtaler om til saman fire visningsfjøs i dei tre fylka..

Landskapspleie med geit og kje

Prosjektet har samarbeidd med FMLA i Sogn og Fjordane om å gje ut eit rettleiingshefte for landskapspleie med geit og kje. Heftet finn ein m.a. på heimesida til Geit i Vekst

Vidare har ein samarbeidd med prosjektet "Frå kratt til kroner" på Sunnmøre .

Ein har også vore med å skipa andelslaget "Pyntegeita" i Ørsta kommune

Prosjektet har i tillegg hatt rådgjeving om landskapspleie med geiter og kje, som t.d. "Geiter i byn" i Førde.

Kjøttproduksjon

Prosjektet har samarbeidd godt med Nortura for å få til best muleg vilkår for produksjon av kjekjøtt. Gjennom mange år har det vore betalt ein betre pris for kje mellom 3,5 og 7,0 kg innafor bestemte klassar. Den øvre grensa på 7 kg fekk ein fjerna i 2008. Då opna det seg m.a. mulegheiter for å nytte kje til landskapspleie før dei blei sendt til slakt. I jordbruksavtalen for 2008/2009 vart vektgrensa for tilskot til kjeslak gjennom jordbruksavtala auka frå 3, 5 til 5,0 kg. til stor frustrasjon blant kjekjøttprodusentane. Geit i Vekst gjorde eit omfattande arbeid for å få grensa justert tilbake og under siste jordbruksavtale vart 3,5 kg grensa gjeninnført.

Mjølkeproduksjon

Den store avskalninga av geitmjølkbuk var den viktigaste grunnen til prosjektet Geit i Vekst, og eit viktig mål for prosjektet var at regionen skulle klare å halde oppe sin relative del av gjeitmjølkeproduksjonen i landet. Det har i prosjektperioden framleis vore ein nedgong i tal produsentar, men nedgongen er bremsa kraftig opp. På same tid har regionen auka sin relative andel av produksjonen frå 32,5 % i 2006 til 35,7% i 2008. Dette viser ei positiv utvikling, og tyder på optimisme i næringa!

Heimeside

Prosjektet har eiga heimeside på www.tinevest.no der det vert lagt ut fagstoff og informasjon om aktivitetar i prosjektet. Her er det også gjestebok, så det kan vere mogeleg å få debattar og innspel på ulike tema knytt til geitehald. Kor vellukka debattsidene blir, heng saman med kor flinke geitehaldarane er å nytte seg av gjesteboka.

Oppsummering

Frå starten av prosjektet og fram til no har prosjektleiar hatt mange interessante oppdrag og utfordringar, og prosjektet er blitt godt kjent i regionen. Stundom har det vore ei utfordring å få gjort arbeidet innafør rimeleg tid men så langt har ein ikkje registrert klager eller missnøye. Den store aktiviteten som har vore på fleire områder gjennom prosjektperioden syner at det er eit stort behov for målretta tiltak opp imot geitenæringa.

Førde 25.01.2010.

Ola Søgnesand
-prosjektleiar-

Årsmelding MRGL 2009

Eit nytt år har gått med høg og god aktivitet. Styret i Møre og Romsdal Gjetarhundlag er samansett av representantar frå dei 4 lokale gjetarhundlaga, og samansetninga har vore:

- Odd Bjarne Bjørdal, leiar
- Hilmar Kleppe/Tor Garshol
- Susanne Osnes
- Sunniva Nupen
- Arnfinn Lien

Det har vore halde 3 styremøter + eit på telefon der dei viktigaste sakene har vore skipinga av eit varig fylkeslag, samordne prøvar og arrangere Fylkesmeistarskap.

Kvart lokallag har halde både ett og flere kurs for både nybyrjarar og vidarekomne. Fylkeslaget har halde ett kurs. Det har vore 10 prøvedagar i fylket i året som har gått, med fleire prøvar kvar dag, og på dei prøvene har det vore 169 startar med hund/førar. Det er 18 nye godkjende hundar i fylket

- GRATULERER !!

Atle Arnesen med Heide vart fylkesmeister.

5 hundar deltok i NM i Mosjøen.

Odd Bjarne Bjørdal

Leiar MRGL

Beste vær,bukk og gjetarhundekvipasje i 2009

Beste Vær:

200661237- Aurhøruggen.

Oppdrttar: Bjørg og Stein Kåre Nisja Gjøra.

Væren har stått i ring 183: Ålvundeid-Todalen-Sunndal.

Væren fekk og den nasjonale avlsstatuetten som landets beste vær i sin årgang.

Beste Bukk

Nr 2007701 Arne

Avlsverdi 159. Kasingenstatus 5 (ikkje nullx ikkje null)

Eigar: Einar Arne Stennes 6190 Nordangsfjord.

Beste gjetarhundekvipasje:

Fylkesmeistar 2009. Atle Arnesen Syvde med hunden Heide.

Atle vann og i 2006 med same hunden

Innstilling frå Valnemda.

På valg:

Leiar Inger Johanne Tafjord

Styremedlemmane Olav Sørstrand og Sidsel Holte Ramsøy.

Varamedlemmane Astrid Tronstad Dyrkorn, Arnfinn Sandøy og Helga Krangenes.

Revisorane Håvard Folden og Thor Ringsby og vararevisor Magne Dalhe.

Valnemda har snakka med alle aktuelle kandidatar. Sidsel Holte Ramsøy seier frå seg attvalg.

Valnemda foreslår fylgjande:

Leiar: Inger Johanne Tafjord. (1 år)

Styremedlemmar for 2 år : Olav Sørstrand (attvalg) og Solfrid Holm frå Rødvendalen sau og geit.
(ny)

Vara for 1 år Attvalg på alle. Dvs i rekkefylgje :1 Astrid Tronstad Dyrkorn, 2 Arnfinn Sanøy og
3. Helga Krangnes

Revisorar for 1 år: Håvard Folden og Thor Ringsby.

Vara for 1 år: Magne Dahle..

Leiargodgjeriing, styregodtgjeriing og reiserefusjon som før. Dvs. kr 12000 for leiar,1000 for kvart
styremedlem og leiarar i undergruppene (avlutvalg sau)

Her må ein vurdere om leiar i MRGL skal ha godgjeriing frå Mrsg.

Sidsel Holte Ramsøy har takka nei til attvalg.

**Styret vil takke ho for godt arbeid i dei 4 åra ho har vore med. Ho har vore i viktig
inspirasjonskjelde i arbeidet i Møre og Romsdal Sau og Geit.**

